

УДК 631.526.32:633.12

Оничко В.І., завідувач кафедри селекції та насінництва імені проф. М.Д. Гончарова, кандидат с.-г. наук, доцент

Оничко Т.О., ст. викладач кафедри селекції та насінництва імені проф. М.Д. Гончарова

Сумський національний аграрний університет

СУЧАСНІ СОРТОВІ РЕСУРСИ ГРЕЧКИ В УКРАЇНІ

Основним завданням при виробництві продуктів харчування є збільшення виробництва зерна та підвищення його якості. Важливу роль у харчуванні людини відіграє гречка, крупа якої за поживністю, смаковими та дієтичними властивостями відноситься до одного з найцінніших продовольчих продуктів. Гречка не може дати такого високого врожаю, як пшениця чи кукурудза, проте за якістю її зерно суттєво переважає зерно злакових культур, насамперед за вмістом білка та ступенем засвоєння його організмом людини. Унаслідок обліку продукції за валовим показником, а не за її асортиментом та якістю зерна, гречка потрапила до ряду малоцінних культур. До основних причин низької та нестабільної врожайності гречки слід віднести недостатньо високу агротехніку вирощування, недосконалі сорти і застарілі технології вирощування, біологічні особливості гречки, зокрема, диморфізм її квіток, одночасність росту вегетативної маси, цвітіння і плодоутворення, опадання квіток і зав'язей через недостатнє постачання їх органічними речовинами внаслідок слабого листового апарату. В системі агротехнічних заходів вирощування гречки низка питань піддається дискусії та спонукає до більш глибокого вивчення. Насамперед це стосується нових, більш високоврожайних сортів.

Сортовим рослинним ресурсам належить особлива роль в економічному та соціальному розвитку України. Відповідно до висновків учених, протягом найближчих років увесь світовий приріст виробництва продукції рослинництва буде досягнуто за рахунок селекції, тобто нових сортів, їх корисних властивостей та якісних показників. За твердженням Захарчука О. В., до 2020 року питома вага приросту врожаю, одержаного за рахунок нового покоління сортів, буде становити від 70-80% або в 2-3 рази вище досягнутого рівня на теперішній час [1].

Сприятливі природно-кліматичні умови України дозволяють здійснювати селекцію та виробництво сортових ресурсів усіх видів зернових культур відповідно до регіональних умов виробництва та потреб насіннєвого ринку. За свідченням експертів Світової організації інтелектуальної власності та Європейського бюро по сортах рослин, за своїм якісним складом і структурою сортові ресурси України найкращі в східній та центральній Європі [2]. На сьогодні вітчизняною селекцією створено низку нових сортів різних культур. Вони різняться між собою морфологічними ознаками, біологічними властивостями, ступенем інтенсивності, якісними показниками, мають різний адаптивний рівень стійкості до несприятливих факторів зовнішнього середовища тощо [3]. Майже у кожному господарстві щороку задаються питанням: яким сортами надати перевагу. Адже склад сортів, занесених до Реєстру сортів рослин України, постійно вдосконалюється, збагачуючись новими, більш урожайними з поліпшеними господарськими ознаками. Нові сорти різняться не тільки морфологічними ознаками, а й швидкістю, продуктивністю, стійкістю до хвороб, реакцією на агротехнічні заходи та умови вологозабезпеченості тощо.

Проведений нами аналіз динаміки занесення сортів гречки до Реєстру сортів показав, що за останні 12 років кількість включених до Реєстру сортів гречки збільшилась з 21 (2005 р.) до 27 шт. (2017 р.) (рис. 1). У порівнянні з іншими культурами, динаміка створення та включення до Реєстру сортів гречки, суттєво повільніша. На нашу точку зору це пов'язано з незначною кількістю наукових установ, які проводять селекцію гречки в Україні, а також результативність селекційної роботи. У підтвердження цього слід вказати, що за останні два роки до Реєстру було включено всього лише один сорт гречки Сімка селекції Інституту сільського господарства Північного Сходу НААНУ [4].

В Україні селекцією гречки займаються дві державні наукові, одна навчальна установи, а також три комерційні компанії (рис. 2).

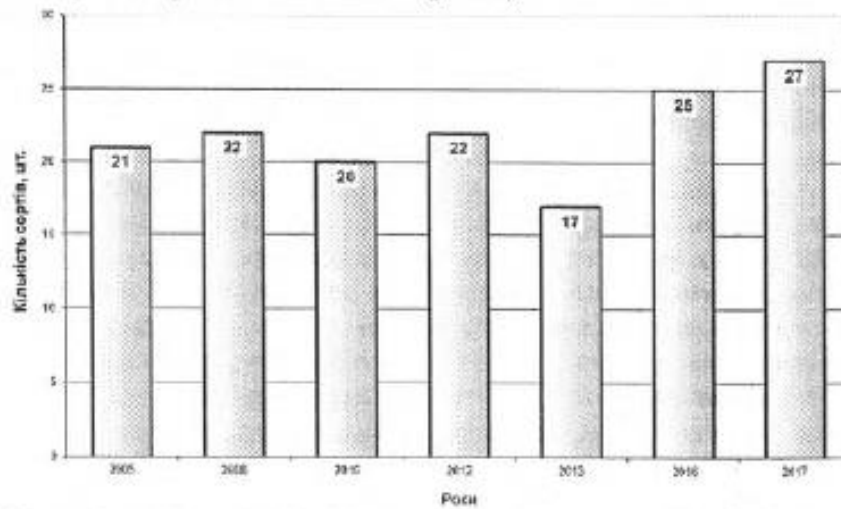

Рис. 1. Динаміка кількості сортів гречки занесених до Державного реєстру сортів рослин придатних для поширення в Україні, 2005-2017 рр.

Аналізуючи персональний склад сортів гречки занесених до Реєстру на 2017 рік слід вказати, що із загальної їх кількості 93% сортів створені вітчизняними установами та компаніями. Тільки два іноземні сорти гречки Дев'ятка і Диккуль створені у Всеросійському науково-дослідному інституті круп'яних культур, м. Орел, РФ.

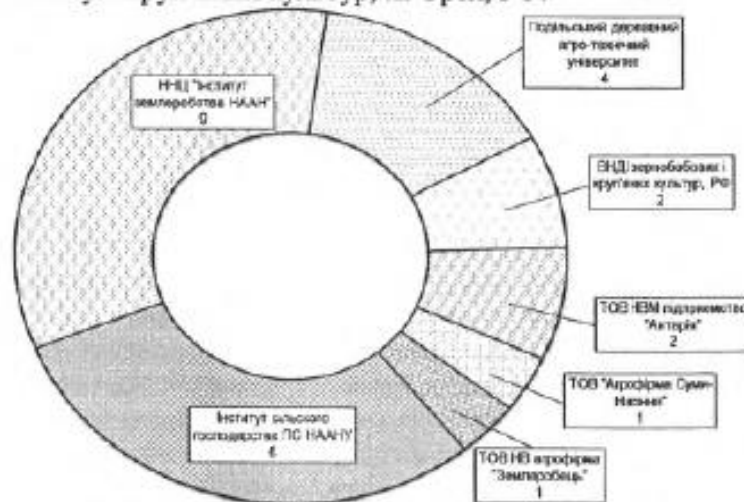

Рис. 2. Структура сортів гречки занесених до Реєстру у розрізі оригінаторів, 2017 р.

Більш продуктивніше працюють по створенню сортів гречки науковці ННЦ «Інститут землеробства НААН» - 9 сортів і Інститут сільськогосподарства Північного Сходу НААН – 8 сортів.

Література

1. Zakharchuk O. V. Sort as an innovative basis for the development of plant growing / O. V. Zakharchuk // Agroinkom, 2009. - № 5-8. – P. 21–22.
2. Volkodav V. V. Foreign specialists assert that of high quality resources of Ukraine – the best in Eastern and Central Europe / V. V Volkodav // Grain and bread, 2008. - № 2. – P. 50-51.
3. Гаврилюк В. М. Врожаї європейські – сорти українські / В. М. Гаврилюк // Насінництво – 2010. – №4. – С. 16-19.
4. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sops.gov.ua/reestratsiya-prav/reiestry/reiestr-sortiv-roslyn-ukrainy>.